

Verborgen getuigen van een pijnlijk stuk geschiedenis

11/01/2014 | Samuel Hanegreefs

Brussels minister-president Rudi Vervoort wil twee Brusselse kelders beschermen waar de Gestapo tijdens de Tweede wereldoorlog verzetsleden en joden gevangen hield. Maar enkele van de eigenaars tekenen verzet aan.

Deze foto werd genomen in 1944. Een Canadese soldaat leest geëmotioneerd de teksten die gevangenen op de keldermuren krasten. Legermuseum 3 foto's

‘Heeft mijn laatste uur geslagen’ en ‘Moeder, hoe lang zullen wij nog gescheiden zijn’. Het zijn enkele noodkreten die verzetslui en joden tijdens de Tweede Wereldoorlog op de muren krasten van enkele kelders langs de Brusselse Louizalaan. Ze werden er opgesloten en gemarteld door Gestapo-officieren, die de gebouwen erboven als bureau gebruikten.

Voor sommige van de gevangenen waren de donkere kelders niet meer dan een tussenstop op weg naar concentratiekampen zoals dat van Breendonk of Auschwitz. Voor anderen waren ze de eindbestemming. ‘Een van de personen die het heeft overleefd, vertelde hoe vrachtwagens tot tegen de huizen reden om de gevangenen in te laden en naar de treinen te voeren’, vertelt Daniel Weyssow van de Stichting Auschwitz. Een andere overlever herinnerde zich dan weer hoe steeds opnieuw Weense walsmuziek weerklonk in de kantoren boven de kelders. ‘Misschien om de kreten tijdens de martelingen te verdoezelen’, oppert Weyssow.

Maar met de tijd gingen de herinneringen aan die gruwelijke periode verloren. Nieuwe gezinnen trokken in de gebouwen en de eens beruchte kelders raakten volgestouwd met meubels, speelgoed en andere rommel. Hier en daar werden de trieste boodschappen met een likje verf verhuld.

‘Tot filmmaker André Darteville meer dan vijftig jaar later, in 1995, de gebouwen bezocht, op zoek naar het verleden van de Gestapo’, vertelt Weyssow. Een gedenkplaat op de gevel van een van de twee huizen wekte de interesse van de cineast. ‘Hoewel hij natuurlijk nooit had durven te vermoeden dat de kelders zoveel informatie zouden prijsgeven.’ De talloze korte boodschappen in verschillende talen gaven een uitstekend beeld van wat de gevangenen er moesten doormaken.

Maar de nieuwe eigenaars bleken weinig opgezet met het erfgoed onder hun eigendom. Ze vreesden voor hun rust. Het duurde opnieuw bijna vijftien jaar tot iemand nogmaals toegang kreeg tot de kelders. In 2011 mocht een ploeg van de RTBF erin afdalen.

Verzet

Het is net door die stroeve relatie met de eigenaars dat Brussels minister-president Rudi Vervoort (PS) gisteren aankondigde dat hij een procedure heeft opgestart om de kelders officieel te beschermen.

‘Ze dragen de sporen van een periode uit onze geschiedenis die we niet zomaar aan ons voorbij mogen laten gaan. We moeten ook de volgende generaties blijven wijzen op de misdaden tegen de mensheid die daar zijn gebeurd.’

Bescherming houdt in dat het erfgoed bewaard en indien nodig gerestaureerd moet worden. De eigenaars worden verplicht hun deuren open te stellen. Niet meteen voor het grote publiek, maar wel voor onderzoekers en instanties als de dienst Monumenten.

‘Bescherming lijkt de enige oplossing om toch een aantal mensen vrije toegang te verschaffen tot die gebouwen’, beaamt Weyssow. Zelfs als projectleider en onderzoeker kon hij er amper twee keer in afdalen. ‘De aankondiging van de minister-president maakt me daarom bijzonder gelukkig’, verzekert hij. ‘Emotioneel zelfs.’

De eigenaars reageren zoals verwacht een stuk koeler op het nieuws. ‘De meeste mensen die hier wonen, willen vermijden dat het een komen en gaan van bezoekers wordt’, vertelt Sabrina Pandolfo. Vorig jaar kocht ze een appartement in een van de twee blokken. Daar hoort ook een deeltje van de bewuste kelder bij.

Strijdvaardig

Zelf ziet ze een bescherming niet zo somber in.

‘Nu kan iemand zomaar zijn keldermuur overschilderen. Dat zal tenminste niet meer kunnen dankzij de bescherming. Hoewel natuurlijk niemand staat te springen om het hele gebouw tot museum om te vormen. Het moet bewoonbaar blijven.’

De eigenaars van het tweede pand, een kleine honderd meter verderop, stellen zich een pak strijdvaardiger op. En net dat gebouw zou de grootste schatten herbergen.

‘Toch hopen we de bewoners gerust te stellen over de gevolgen van een bescherming’, vertelt Vervoort. ‘We blijven rekenen op hun medewerking, maar er zal ook geluisterd worden naar hun advies.’ De mogelijkheid bestaat dat enkele bewoners beroep zullen aantekenen bij de Raad van State.

Vervoort hoopt dat het niet zover hoeft te komen, en dat het publiek na meer dan zeventig jaar eindelijk kan kennismaken met het erfgoed. ‘Het zou jammer zijn dat die herinnering aan een pijnlijke periode uit onze geschiedenis verloren gaat’, besluit hij.

Daniel Weyssow:

‘Bescherming lijkt de enige oplossing om toch een aantal onderzoekers vrije toegang te verschaffen tot die gebouwen’